

BARBARA KALINOWSKA-WITEK

Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie

ORCID – 0000-0002-4417-1675

POLSKIE CZASOPISMA NAUKOWE O PROFILU HISTORYCZNO-OŚWIATOWYM W XX I NA POCZĄTKU XXI WIEKU*

Wprowadzenie: W okresie dwudziestolecia międzywojennego podjęto pierwsze próby tworzenia czasopism o profilu historyczno-oświatowym. Dopiero po II wojnie światowej udało się zrealizować zamierzenia. Obecnie na rynku wydawniczym funkcjonują trzy takie czasopisma.

Cel badań: Celem rozważań jest ukazanie historii powstania i rozwoju polskich czasopism historyczno-oświatowych oraz przybliżenie poruszanej w nich problematyki. Ważną rolę w budowaniu pozycji tych periodyków na rynku wydawniczym odegrali redaktorzy i osoby tworzące komitety redakcyjne.

Metoda badań: Problematyka badań obejmuje powstanie i funkcjonowanie czasopism o profilu historyczno-oświatowym, ukazujących się w Polsce w XX wieku. Zastosowano metodę krytycznej analizy treści czasopism oraz dokonano przeglądu poświęconej im literatury.

Stan wiedzy: Polskie czasopisma naukowe o profilu historyczno-oświatowym cieszą się dużym uznaniem specjalistów dzięki zaangażowaniu redakcji i dbałości o wysoki poziom merytoryczny zamieszczanych tekstów. Cieszą się też zainteresowaniem badaczy.

Podsumowanie: Czasopisma utworzone po II wojnie światowej funkcjonują do dzisiaj. Umożliwiają osobom zajmującym się problematyką historii oświaty i wychowania publikację wyników własnych dociekań, a zamieszczane artykuły stanowią inspirację do dalszych badań naukowych. Warto byłoby w szerszym niż dotychczas stopniu rozpropagować wiedzę na temat wyżej wymienionych czasopism w środowisku nauczycieli.

Słowa kluczowe: czasopisma historyczno-oświatowe, czasopisma branżowe, historia oświaty, historia wychowania, redaktorzy czasopism historyczno-oświatowych.

* Sugerowane cytowanie: Kalinowska-Witek, B. (2022). Polskie czasopisma naukowe o profilu historyczno-oświatowym w XX i na początku XXI wieku. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 41(4), 23–38. <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2022.41.4.23-38>



WPROWADZENIE

Pierwsze próby utworzenia periodyków poruszających zagadnienia z zakresu historii oświaty i wychowania, podejmowano już w okresie dwudziestolecia międzywojennego (Hellwig, 1998; Szulakiewicz, 2006b; Hoszowska, 2015). Jednak dopiero po II wojnie światowej wystąpiły bardziej sprzyjające warunki dla powołania czasopism, stanowiących platformę wymiany informacji i dzielenia się wiedzą dotyczącą przeszłości oświatowej. Wówczas założono dwa czasopisma: „Przegląd Historyczno-Oświatowy” oraz „Rozprawy z Dziejów Oświaty”. Trzeci periodyk – „Biuletyn Historii Wychowania” – ukazał się dopiero pół wieku później – w połowie lat 90.

Wymienione wyżej czasopisma należą do grupy periodyków naukowych, które Maślanka (1976, s. 47) definiuje jako „czasopisma treści specjalnej, poświęcone utrwalaniu i upowszechnianiu oryginalnych wyników badań naukowych, wydawane w zasadzie przez instytucje naukowe i przeznaczone dla środowisk naukowych, odgrywają istotną rolę w procesie integracji kręgów ludzi związanych zawodowo z nauką”.

PROBLEM I CEL BADAŃ

Problematyka badań obejmuje powstanie i funkcjonowanie czasopism o profilu historyczno-oświatowym, ukazujących się w Polsce w XX i na początku XXI wieku. Celem poniższych rozważań jest ukazanie historii powstania i rozwoju polskich czasopism historyczno-oświatowych oraz poruszanej w nich problematyki. Ważną rolę w budowaniu pozycji tych periodyków na rynku wydawniczym odegrali redaktorzy. Dlatego w artykule wymieniono również te postaci. Osoby wchodzące w skład komitetów i rad redakcyjnych stanowiły i wciąż stanowią liczną grupę współpracowników czasopism. Zdecydowana większość członków redakcji to osoby znane w środowisku historyków wychowania, a postaci zmarłych doczekały się mniej lub bardziej obszernych opracowań. Zrezygnowano więc z wymieniania imion i nazwisk wszystkich współpracowników czasopism, gdyż to zaburzyłoby tok rozważań i przekroczyło objętość tej publikacji.

Obecnie ukazują się trzy periodyki o profilu historyczno-oświatowym. Dwa z nich są wydawane już od ponad sześćdziesięciu lat („Rozprawy z Dziejów Oświaty” napotkały w latach 90. XX wieku na pewne trudności wydawnicze, dlatego wówczas nie ukazywały się systematycznie). Trzecie – „Biuletyn Historii Wychowania” – funkcjonuje od 28 lat.

STAN WIEDZY

Każde z tych czasopism doczekało się już opracowań dotyczących wybranego okresu ich funkcjonowania lub prezentujących wybrane, poruszane na ich łamach zagadnienia (Zaleska, 1977; Mauersberg, 1981, 1998; Łanowski, 1984; Nowacki, 1989, 1999; Mrozowska, 1999; Szulakiewicz, 2004, 2005, 2006b, 2010; Gumuła, 2005, 2017; Gołębowska, 2006). W niniejszym opracowaniu zdecydowano się na bardziej syntetyczne przedstawienie istniejących czasopism historyczno-oświatowych, z uwzględnieniem również ostatnich lat ich funkcjonowania. Zastosowano metodę krytycznej analizy treści czasopism oraz dokonano przeglądu dotychczas poświadczonej im literatury.

POCZĄTKI TWORZENIA CZASOPISM HISTORYCZNO-OŚWIATOWYCH

Pierwsze próby powołania czasopism historyczno-oświatowych sięgają dwudziestolecia międzywojennego. Wówczas dostrzeżono potrzebę utworzenia periodyków, skupiających historyków oświaty i wychowania. Zwolennikiem tej idei był znany badacz szkolnictwa Albin Koprukowniak. Próba utworzenia biuletynów wiązała się z tym, że istniejące czasopisma pedagogiczne, takie jak „Muzeum”, „Szkoła”, „Rocznik Pedagogiczny”, „Przegląd Pedagogiczny” i inne były poświęcone głównie sprawom wychowawczym, pomijały zaś aspekty historyczno-oświatowe. Historycy wychowania publikowali swoje artykuły również w czasopismach historycznych i historyczno-kulturalnych, takich jak „Kwartalnik Historyczny” i „Pamiętnik Literacki”, ale odczuwano brak pisma specjalistycznego. Początkowo rolę periodyków historyczno-oświatowych pełniły biuletyny dwóch oddziałów Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce – we Lwowie i w Warszawie.

Utworzony w 1921 roku z inicjatywy Kazimierza Twardowskiego niewielki, jednoarkuszowy biuletyn lwowski „Wiadomości z Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce” miał charakter głównie informacyjny. Zamierzano promować w nim działania Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce oraz podkomisji lwowskiej wśród nauczycieli i szerszych kręgów społeczeństwa. Redaktorem został Stanisław Łempicki (1886–1947), pedagog, historyk literatury, nauczyciel języka polskiego, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (Hulewicz, 1947, 1948; Szulakiewicz, 2012). Pierwszy numer „Wiadomości” ukazał się jesienią 1921 roku. Poświęcono w nim wiele miejsca organizacji i celom Komisji, jej wydawnictwom oraz działalności podkomisji lwowskiej, zamieszczono też dwa szkice z dziejów szkolnictwa. Drugi i jednocześnie ostatni numer „Wiadomości” wydano pięć miesięcy później. Jednocześnie redakcja biuletynu zwracała się do czytelników z prośbą o przesyłanie posiadanych materiałów dotyczących dziejów szkolnictwa galicyjskiego (Hoszowska, 2015). Kolejne numery „Wiadomości” nie ukazały się na skutek wycofania przez Ministerstwo Wyznań Religij-

nych i Oświecenia Publicznego (WRiOP) materialnego wsparcia. Pismo przestało istnieć, chociaż – jak podkreślał kilka lat później Łempicki – „spotkało się z bardzo licznymi wyrazami uznania, a czytelników i prenumeratorów pisma zebrała się wkrótce dość pokaźna ilość” (Od Redakcji, 1927, s. 4).

W 1925 roku również podkomisja warszawska Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce podjęła pracę nad wydaniem własnego biuletynu pod nazwą „Prace Naukowe Oddziału Warszawskiego Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce”. Finalnie ukazało się jedynie dwa numery za lata 1925–1926 oraz 1927–1928 (Barycz, 1939; Szulakiewicz, 2004).

Pierwszym periodykiem naukowym z zakresu historii szkolnictwa i wychowania w Polsce była utworzona w 1927 roku i redagowana przez Łempickiego „Minerwa Polska. Kwartalnik poświęcony historii wychowania i szkolnictwa w Polsce”. Pismo powstało dzięki staraniom członków Lwowskiego Oddziału Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce (Barycz, 1939; Szulakiewicz, 2006b). W skład Komitetu Redakcyjnego weszli: ks. Jan Fijałek, Stanisław Kot, Stanisław Tync i Adam Wrzosek. Zespół redakcyjny „Minerwy” tworzyli więc ludzie znani i cenieni w środowisku historyków wychowania, mający duże doświadczenie pisarskie. Członkowie Komitetu Redakcyjnego „Minerwy Polskiej” zajmowali się nie tylko działalnością organizacyjną, ale też publicystyczną (Hellwig, 1998). Autorzy zamieszczający artykuły w pierwszym roczniku „Minerwy” pochodzili z kilku ośrodków uniwersyteckich: Krakowa, Lwowa, Poznania i Warszawy, chociaż nie wszyscy byli pracownikami uczelni wyższych. W roczniku drugim publikowali także naukowcy i nauczyciele z Lublina.

Redakcja tak wyjaśniała powody utworzenia pisma:

Potrzeba wydawania osobnego pisma naukowego, poświęconego historii szkolnictwa i wychowania w Polsce, nie wymaga już dzisiaj dłuższych i szczegółowych uzasadnień. Nie tylko dlatego, że inne narody [...] posiadają [...] podobne wydawnictwa periodyczne, zajmujące się badaniem ojczystej szkoły i pedagogiki, ale przede wszystkim z uwagi na postulaty, jakie wysuwa tutaj samo życie, samo silnie rozbudzone zainteresowanie dla zagadnień historyczno-pedagogicznych [...] bez znajomości dziejów oświaty jakiegoś społeczeństwa, bez należytego zbadania tego najbardziej normalnego organu oświecenia, jakim jest szkoła, trudno pisać zarówno polityczną, jak i kulturalną historię narodu (Od Redakcji, 1927, s. 3).

Łempicki dążył do tego, aby „Minerwa” stała się pismem integrującym środowisko historyków wychowania, starał się nadać jej charakter ogólnopolski. W numerze 1 z 1927 roku w odezwie Od Redakcji pisał:

Redakcja nie wątpi, że dokoła pisma zgromadzą się zarówno członkowie, korespondenci i współpracownicy Komisji i jej oddziałów, jako też ci wszyscy, którzy dotąd na apele Komisji o pomoc i propagandę jej zadań odpowiadali serdecznym zrozumieniem i żwawą współpracą, zwłaszcza w spisywaniu, gromadzeniu i przesyłaniu materiałów

i przyczynków do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce, w udzielaniu tak cennych, chociaż nieraz drobnych, komunikatów i wiadomości o szkolnictwie miejscowym i jego zabytkach. Na życzliwość i pomoc tych wszystkich, nieraz cichych i dalekich, współpracowników swoich, z wszystkich stron Rzeczypospolitej – liczy redakcja „Minerwy Polskiej” jak najbardziej; wyjaśniać nie potrzebuje, że ma tutaj w pierwszym rządzie na myśli szerokie rzesze nauczycielstwa wszystkich szkół naszych, wyższych, średnich i powszechnych, oraz inspektoraty szkolne, zakłady wychowawczo-naukowe i instytucje oświatowe (Od Redakcji, 1927, s. 5).

Wyraził jednocześnie nadzieję, że „pismo nasze, chociaż szczupłe w zaczątkach, zapełni – przynajmniej w części – ten dotkliwy brak własnego organu naukowego, jaki badacze na polu dziejów szkolnictwa i wychowania w Polsce odczuwali dotychczas i sygnalizowali niejednokrotnie” (s. 5).

W kwartalniku znalazły się następujące działy: Rozprawy, Notatki i materiały, Recenzje, Kroniki i Bibliografia. Artykuły zamieszczone w „Minerwie” dotyczyły dziejów oświaty i myśli pedagogicznej w Polsce od XVI do XX wieku (prezentowano m.in. sylwetki i poglądy pedagogów, działaczy oświatowych, dzieje oświaty pod zaborami) oraz w ograniczonym zakresie historii oświaty powszechnej (m.in. historiografia wybranych uniwersytetów włoskich). W Notatkach i materiałach zamieszczano informacje na temat materiałów źródłowych oraz sprawozdania z badań archiwalnych. W dziale Recenzje poddano ocenie większość wydanych w tym okresie prac o tematyce historyczno-oświatowej. Kronika zawierała sprawozdania z prac oddziałów Komisji oraz informacje o polskim ruchu naukowym, m.in. o powoływanych towarzystwach naukowych. W Bibliografii znalazły się pozycje wydane w latach 1924–1929.

W 1927 roku pismo wydawał Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie, natomiast następnym rocznik – Naukowe Towarzystwo Pedagogiczne. Rocznie planowano wydawanie czterech numerów: w styczniu, kwietniu, lipcu i październiku. Zapowiadano też ścisły związek czasopisma z Ministerialną Komisją do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce (Od Redakcji, 1927). Niestety, drugi i jednocześnie ostatni rocznik czasopisma ukazał się dopiero po dwóch latach – w 1929 roku. Publikowano w nim m.in. prace uczniów Łempickiego (Hulewicz, 1947). Chociaż więc w 1929 roku „Minerwę” uznano za oficjalny organ Komisji Historycznej Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego i wpisano ją do budżetu, nie udało się utrzymać czasopisma na rynku wydawniczym. Hulewicz (1948) pisał: „Było winą układu stosunków, klimatu lat 1918–1939, że pismo dwukrotnie załamywało się z powodu braku subwencji i zrozumienia centralnych władz oświatowych” (s. 8). W 1929 roku rozwiązano też Komisję do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce.

Utworzenie czasopism naukowych z zakresu historii oświaty i wychowania stało się więc możliwe dopiero w niepodległym państwie polskim, chociaż wówczas nie udało się w pełni zrealizować zamierzenia. Ze względu na krótki okres

ukazywania się zarówno biuletynów, jak i „Minerwy Polskiej” można uznać, że były one efemerydami. Stanowiły jednak pierwszy krok w tworzeniu czasopism historyczno-oświatowych i pomimo krótkiego okresu ukazywania się udowodniły zapotrzebowanie na tego typu periodyki. „Minerwa Polska” stała się wzorem dla powstających po II wojnie światowej czasopism historyczno-oświatowych.

CZASOPISMA HISTORYCZNO-OŚWIATOWE PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

W 1945 roku z inicjatywy Związku Nauczycielstwa Polskiego powstała Komisja do Badania Dziejów Oświaty i Wychowania w Polsce (Od Redakcji, 1947; Czarnecka i Poznański, 2007). Jej członkowie postawili sobie początkowo za cel zebranie materiałów na temat tajnej pracy oświatowej w czasie niemieckiej okupacji, jednak wkrótce cel ten poszerzono i postanowiono zająć się również badaniem dziejów „nowoczesnych dążeń polskiej pedagogiki” przełomu XIX i XX wieku. Wojna spowodowała ogromne straty wśród wybitnych działaczy oświatowych, nauczycieli, „pracowników na polu badania historii wychowania” oraz straty w niewykorzystanych dotąd archiwaliach, np. we wrześniu 1939 roku spłonęło warszawskie Archiwum Oświecenia Publicznego, a w czasie powstania warszawskiego w 1944 roku zniszczono Archiwum Główne. Straty poniosły też archiwa organizacji nauczycielskich, instytucji naukowych i pedagogicznych oraz archiwa poznańskie. Postanowiono więc skorzystać ze wspomnień uczestników różnych wydarzeń oświatowych i zachęcić „do pisania wspomnień działaczy pedagogicznych, którzy znają z autopsji dzieje szkoły zaborczej i nasze walki o oświatę w drugiej połowie XIX i początku XX wieku”, co mogłoby chociaż w części zrekompensować straty w materiałach archiwalnych (Od Redakcji, 1947, s. 4). Powrócono też do koncepcji stworzenia czasopisma o profilu historyczno-oświatowym. Po II wojnie światowej powstały i do dzisiaj funkcjonują trzy takie czasopisma: „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” oraz „Biuletyn Historii Wychowania”.

„Przegląd Historyczno-Oświatowy”

W 1947 roku z inicjatywy Polskiego Związku Nauczycielskiego powołano do życia „Przegląd Historyczno-Oświatowy. Kwartalnik poświęcony badaniom dziejów wychowania i oświaty w Polsce”. Jego twórcą i pierwszym redaktorem został Jan Hulewicz (1907–1980), historyk oświaty i wychowania, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego (Zaleska, 1977; Łanowski, 1984). Podejmując obowiązki redaktora „Przeglądu”, w odezwie do czytelników (Od Redakcji, 1947, s. 4) podkreślał on, że pismo „pragnie na swych łamach dawać oświetlanie faktów przeszłości oświatowej, przede wszystkim najbliższej z okresu lat 1864–1945, wytwarzającej demokratyczne tradycje walk o szkołę polską, nie rezygnując naturalnie także z oświetlania przeszłości dalszej”.

Wydawcą „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” w 1947 roku był Polski Związek Nauczycielski. W piśmie znalazły się działy: Artykuły, Materiały, Recenzje, Kronika, Materiały ilustracyjne, Bibliografia. Zachęcano też czytelników do drukowania na łamach pisma własnych wspomnień i prezentowania posiadanych dokumentów. Namawiano do współpracy (Od Redakcji, 1947) tych wszystkich pracowników naukowych i nauczycieli, „dla których nasza przeszłość pedagogiczna, nasz wysiłek tworzenia szkoły polskiej jest treścią żywą” (s. 4). Zapowiadało też ścisły związek czasopisma z pracami Komisji do Badania Dziejów Oświaty i Wychowania ZNP. W pierwszym roku istnienia ukazały się cztery numery czasopisma (trzeci i czwarty wydano w jednym tomie). W numerze pierwszym wydrukowano kilka referatów, poświęconych niemieckiej szkolnej polityce okupacyjnej oraz polskiej konspiracyjnej akcji oświatowej. W następnych pisano o historii związków nauczycielskich, sejmie nauczycielskim 1919 roku, przedstawiano stan i perspektywy rozwoju historii oświaty i wychowania w Polsce, publikowano wspomnienia Kazimierza Konarskiego z okresu jego pracy w Ministerstwie WRiOP, prezentowano też sylwetki wybitnych działaczy oświatowych. W Kronice zapoznawano czytelników z działalnością Komisji do Badania Dziejów Oświaty i Wychowania oraz z bieżącymi wydarzeniami oświatowymi. W dziale Recenzje dokonywano oceny ukazujących się prac z zakresu historii oświaty i wychowania, a w Bibliografii zapowiadano prace mające się ukazać w nowej serii wydawniczej „Z dziejów oświaty i kultury”. Na szczególną uwagę zasługuje artykuł Henryka Barycza (1947, s. 12–13), w którym przedstawił on stan i perspektywy rozwoju oświaty i wychowania w Polsce. Do najważniejszych obszarów badań, którymi jak najszybciej powinni zająć się historycy wychowania, zaliczył: dzieje wychowania okresu staropolskiego, tj. poprzedzającego czas Komisji Edukacji Narodowej, studia Polaków w uniwersytetach zagranicznych i kontakty umysłowe z ośrodkami kulturalnymi Europy Zachodniej, problemy szkolnictwa i wychowania w latach 1918–1939 oraz zagadnienia oświaty w czasie wojny i okupacji. Podkreślał, że należy kontynuować badania rozpoczęte w okresie dwudziestolecia międzywojennego oraz odtworzyć to, co zaginęło lub uległo zniszczeniu w czasie działań wojennych. Tak nakreślony plan badawczy niewątpliwie zaniepokoił władze, które objęły rządy po 1944 roku. W 1948 roku (Wspomnienia, 1949, s. 1) przygotowano do druku materiały biograficzne, poświęcone „Pamięci nauczycieli, działaczy oświatowych i pracowników naukowych na polu pedagogiki, zmarłych, zamordowanych, zamęczonych przez wroga w obozach śmierci w latach 1939–1945”, podkreślając jednocześnie w Przedmowie, że nie są one kompletne (Przedmowa, 1949). Niestety, z powodów politycznych na polecenie cenzury wstrzymano druk czasopisma i zniszczono pierwszy jego numer z 1948 roku (zachowały się tylko odbitki z datą 1949) (Mrozowska, 1999). Kwartalnik zawieszono na 11 lat.

Wznowienie pisma nastąpiło dopiero w 1959 roku. Było to możliwe dzięki zabiegom Teofila Wojeńskiego, który sprawował funkcję prezesa Zarządu Głównego

ZNP. „Przegląd Historyczno-Oświatowy” zyskał podtytuł: „Kwartalnik Związku Nauczycielstwa Polskiego poświęcony dziejom wychowania i oświaty”. Rok 1959 uznano za drugi rocznik ukazywania się pisma. Wówczas wydano dwa numery, od 1960 roku zaś pismo ukazywało się już jako kwartalnik. Czasopismo wydawała Nasza Księgarnia. Od tej chwili „Przegląd Historyczno-Oświatowy” ukazuje się nieprzerwanie do chwili obecnej.

Redaktorem naczelnym wznowionego „Przeglądu” został Ryszard Wroczyński (1909–1987), pedagog społeczny i historyk wychowania, profesor pracujący przez wiele lat na Uniwersytecie Wrocławskim. Obowiązki redaktora pełnił do 1987 roku, dbając, aby czasopismo poza walorami poznawczymi pełniło jednocześnie funkcję informacyjną (Nowacki 1989; Mrozowska, 1999). Zmiana na stanowisku redaktora naczelnego nastąpiła w 1988 roku – po śmierci Wroczyńskiego funkcję tę objął Marian Walczak (1923–2020) – pedagog, profesor nauk humanistycznych, poseł na sejm, członek Polskiej Akademii Nauk. Na stanowisku redaktora pracował do 1916 roku. W następnym roku redaktorem naczelnym został Witold Chmielewski, profesor Akademii Ignatianum w Krakowie, zatrudniony w Instytucie Nauk o Wychowaniu, który pełni tę funkcję do dziś. Za kształt czasopisma i jego poziom naukowy odpowiadały też Rada Redakcyjna i Komitet Redakcyjny.

Redakcja „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” (Od Redakcji, 1959, s. 4) od początku podkreślała znaczenie posiadania przez historyków oświaty i wychowania w Polsce własnego organu prasowego, gdyż jego brak „niewątpliwie jest jednym z czynników hamujących postęp prac badawczych w tej dziedzinie oraz rozwój zainteresowań problematyką historii oświaty wśród nauczycielstwa”. Zapowiadano zamieszczanie w piśmie materiałów dotyczących zarówno dziejów szkoły, jak też pozaszkolnej pracy społeczno-oświatowej, skupiając się głównie, chociaż nie wyłącznie, na historii oświaty na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. „Pragnąc uczynić pismo organem żywym, będziemy w pierwszym rzędzie nawiązywać do tych nurtów i do tych koncepcji, których znajomość dopomóc może w rozwiązywaniu trudnych współczesnych zagadnień oświaty i wychowania” (Od Redakcji, 1959, s. 4). W „Przewodniku” zapowiadano działy: Rozprawy, Materiały z dziejów oświaty i wychowania w Polsce oraz ruchu nauczycielskiego, Wspomnienia, Monografie szkół i placówek oświatowych, Sylwetki nauczycieli i działaczy oświatowych. Zachęcano do współpracy ośrodki badawcze zajmujące się historią oświaty, pracowników naukowych zainteresowanych zagadnieniami oraz nauczycieli (Od Redakcji, 1959). W następnych latach tytuły i treść poszczególnych działów nieco się zmieniała. Najważniejszym był dział Artykuły (od 1966 roku Artykuły i rozprawy), ważne miejsce zajmowały też Materiały, Sylwetki, Kronika, Recenzje i Bibliografia. Rzadziej i niesystematycznie występowały działy: Listy i polemiki, Szkoły Jubilatki, Noty, Dyskusje oraz wiadomości z prac Komisji Historycznej i Biura Historii ZNP. Zamieszczane w kwartalniku publikacje dotyczą kształtowania się polskiego środowiska nauczycielskiego, historii szkolnictwa, oświaty polskiej

w okresie II wojny światowej, polskich organizacji nauczycielskich, reform oświatowych, środowiska historyków wychowania po II wojnie światowej. Znacznie mniej uwagi poświęcano zagadnieniom teoretyczno-metodologicznym, a zwłaszcza rozważaniom na temat związków historii wychowania z innymi dyscyplinami pedagogicznymi (Szulakiewicz, 2006a, s. 134). Warto byłoby też wprowadzić dział Ciekawostki z historii wychowania, proponowany przez Stanisława Mauersberga na początku lat 80. ubiegłego wieku, zawierający informacje o funkcjonowaniu dawnych szkół, życiu studentów, nauczycieli i uczniów, ocenę aktualności dawnych traktatów i idei pedagogicznych (Mauersberg, 1981, s. 254). To niewątpliwie bardziej zbliżyłoby czytelników do czasopisma i mogłoby przyczynić się do rozwoju zainteresowań historyczno-oświatowych nie tylko wśród nauczycieli, ale też studentów pedagogiki.

„Rozprawy z Dziejów Oświaty”

W 1948 roku podczas obrad Komisji Historii Wychowania Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego wysunięto postulat utworzenia czasopisma o profilu historyczno-oświatowym, na wzór przedwojennej „Minerwy” (za: Szulakiewicz, 2004, s. 27), „w którym by pomieszczało się mniejsze monografie i przyczynki oraz [...] bibliografię pedagogiczną”. W tym czasie nie ukazywał się żaden tego typu periodyk, gdyż publikacja drugiego rocznika „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” napotkała na poważne trudności i czasopismo zawieszono.

„Rozprawy z Dziejów Oświaty” powołano do życia dzięki staraniom Łukasza Kurdybacy – profesora, wybitnego filozofa i humanisty oraz dzięki przychyłności władz Polskiej Akademii Nauk. Było ono jednym z trzech wydawnictw Pracowni Dziejów Oświaty PAN, obok „Archiwum do Dziejów Oświaty” i „Monografii z Dziejów Oświaty” (Od Redakcji, 1958; Szulakiewicz, 2005). Pierwszym redaktorem został Łukasz Kurdybaca (1907–1972), pedagog, historyk myśli pedagogicznej, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Pełnił tę funkcję aż do śmierci. Po nim obowiązki redakcyjne przejął Józef Miąso, historyk, historyk wychowania, profesor PAN, długoletni pracownik Uniwersytetu Warszawskiego oraz ówczesny kierownik Pracowni Dziejów Oświaty – pełnił je do 2009 roku. Od tego roku na stanowisku redaktora naczelnego pracuje Joanna Schiller-Walicka – historyk, członek-założyciel Towarzystwa Historii Edukacji, profesor Polskiej Akademii Nauk, pracownik Instytutu Historii Nauki PAN. Za kształt i poziom naukowy czasopisma odpowiada Kolegium Redakcyjne. Po 2017 roku wydawanie czasopisma na krótko zawieszono, a następnie przywrócono po tym, gdy znalazło się na tzw. liście czasopism punktowanych.

Pismo z założenia miało być miejscem umożliwiającym publikację nawet niewielkich prac z dziejów oświaty, mających jednak znaczenie dla rozwoju nauki: „Łamy tego wydawnictwa stoją otworem dla wszystkich pracowników nauki interesujących się zagadnieniami historii szkolnictwa i wychowania. Są one przeznaczone dla...”

czone przede wszystkim dla studiów, które mimo skromnych stosunkowo rozmiarów mają często poważne znaczenie dla dalszego rozwoju nauki” (Od Redakcji, 1958, s. 3). Powstanie czasopisma uznano więc za naturalną konsekwencję zwiększania się liczby historyków oświaty i wychowania, którzy potrzebowali nowej platformy dla publikacji swoich osiągnięć.

Podstawowe działy w „Rozprawach z Dziejów Oświaty” stanowią: Rozprawy, Recenzje i Sprawozdania oraz w niektórych rocznikach – Materiały. Problematyka poruszana na łamach pisma wpisywała się w program i plany badawcze pracowni Dziejów Oświaty PAN, obejmując swym zakresem okres od średniowiecza aż po czasy powojenne (Kurdybacha, 1966; Miąso, 2000). Szczególne miejsce w tym programie zajmowała działalność Komisji Edukacji Narodowej, oświata XIX wieku oraz reformy oświatowe w okresie międzywojennym (Szulakiewicz, 2004).

Tematyka zamieszczanych w czasopiśmie artykułów koncentruje się wokół zagadnień: historii oświaty i najważniejszych instytucji oświatowych, metodologii i dydaktyki historii wychowania, współpracy międzynarodowej polskich historyków wychowania, udziału historyków wychowania w strukturze i działalności Polskiej Akademii Nauk, reform oświatowych na przestrzeni wieków, pedeutologii, czasopiśmiennictwa pedagogicznego i biografistyki, oświaty europejskiej. Ponadto na łamach czasopisma pojawiają się doniesienia na temat ważniejszych wydarzeń naukowych z zakresu historii wychowania, aktywności środowiska historyków wychowania w kraju oraz współpracy z zagranicą, a także recenzje dzieł polskich i obcojęzycznych, autorstwa wybitnych specjalistów dziejów oświaty, wychowania i kultury. Dzięki temu „Rozprawy” stały się nie tylko platformą informacyjną, ale też opiniotwórczą.

W „Rozprawach” znajdują się publikacje pracowników naukowych niemal wszystkich ośrodków naukowych w kraju, zajmujących się badaniami historyczno-oświatowymi. W czasopiśmie publikują swoje prace nie tylko wybitni specjaliści, ale też młodszy pracownicy naukowcy, co jest zgodne z intencją pierwszego redaktora Kurdybachy. Jak słusznie zauważyła Szulakiewicz (2005), „większość autorów publikacji występujących w pierwszych rocznikach czasopisma jako początkujący historycy wychowania, należą dzisiaj do elity reprezentantów polskiej historii wychowania” (s. 74).

„Biuletyn Historii Wychowania”

Czasopismo powstało z inicjatywy członków Sekcji Historii Wychowania przy Polskim Towarzystwie Pedagogicznym, która to organizacja zdaniem Gołębiewskiej (2006) „w sposób szczególny przyczyniła się do realizacji celu integracji środowiska historyków wychowania” (s. 318). „Biuletyn” miał ułatwić realizację celów statutowych Towarzystwa, takich jak: „konsolidacja środowiska polskich historyków wychowania, inicjowanie i wspieranie badań regionalnych, wspieranie inicjatyw tworzenia zbiorów: archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych, służących zacho-

waniu dorobku edukacyjnego oraz pomoc dla młodych historyków wychowania i wspieranie młodych talentów” (s. 318–319). Od początku istnienia pisma redaktorem naczelnym był Wiesław Jamrożek (1994–2021) – pedagog, historyk wychowania, profesor nauk humanistycznych, przez wiele lat związany z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, członek Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Funkcję zastępcy redaktora przez wiele lat pełniła Dorota Żołądź-Strzelczyk, profesor, kierownik Zakładu Historii Wychowania w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Za kształt czasopisma współodpowiada Rada Redakcyjna, w skład której od 2002 roku wchodzi również członkowie Towarzystwa Historii Edukacji.

W pierwszym numerze czasopisma w 1994 roku Redakcja zapowiadała:

W naszym piśmie pragniemy m.in. zamieszczać artykuły i rozprawy przedstawiające rezultaty najnowszych badań w dziedzinie historii edukacji, a także refleksje z zakresu metodologii i teorii historii wychowania, odnotowywać wydarzenia i fakty z przeszłości edukacji o istotnym znaczeniu dla tego fragmentu procesu dziejowego, dokonywać prezentacji ośrodków zajmujących się badaniami w zakresie dziejów oświaty i myśli pedagogicznej oraz upowszechnianiem ich rezultatów, informować o szerszym ruchu naukowym i wydawniczym odnoszącym się do tej dziedziny, jak również o wysiłkach organizacyjnych w zakresie integracji środowiska historyków wychowania (w wymiarze krajowym i międzynarodowym) (Redakcja, 1994, s. 1).

W czasopiśmie znajdują się następujące działy: Artykuły i rozprawy, Z kalendarza historycznego, Prezentacje, Książki, Sesje oraz Konferencje naukowe. W latach 1994–1996 funkcjonował dział: Z życia Sekcji Historii Wychowania. W niektórych rocznikach wprowadzono działy: Dyskusje i polemiki oraz Komunikaty. Od 2002 roku „Biuletyn Historii Wychowania” stał się organem założonego dwa lata wcześniej Towarzystwa Historii Edukacji. Dzięki temu Towarzystwo w większym niż dotychczas stopniu miało stać się „silnym środowiskiem opiniotwórczym, którego głos w sprawach dotyczących historii wychowania, jako istotnego obszaru spuścizny narodowej i europejskiej, będzie znaczący w dyskusjach o kształceniu nauczycieli i pedagogów wszystkich specjalności” oraz być „partnerem analogicznych stowarzyszeń zagranicznych” (Szybiak, 2002, s. 165). Wówczas zmieniono strukturę pisma – wprowadzono nowe działy: Materiały oraz Kronikę Towarzystwa Historii Edukacji. Zmieniono też nazwy niektórych z dotychczas funkcjonujących działów – nazwę działu Książki zastąpiono nazwą Wydawnictwa, zamiast działu Sesje i Konferencje naukowe wprowadzono dział Życie naukowe. Dział Komunikaty pełnił odtąd funkcję informacyjną. Analiza treści materiałów zamieszczonych na łamach czasopisma wskazuje na to, że założenia programowe zamieszczone w numerze 1 z 1994 roku są wciąż realizowane. Artykuły publikowane w „Biuletynie” dotyczą zagadnienia historii wychowania jako dyscypliny naukowej, źródła

do badań historyczno-wychowawczych, biografistyki historycznej, organizacji szkolnictwa, życia studenckiego, edukacji kobiet, dydaktyki nauczania w okresie międzywojennym oraz poglądów i działalności pedagogów. Zamieszczane są też informacje na temat różnych form integracji środowiska, instytucjonalizacji polskiej historii wychowania, dorobku piśmienniczego z zakresu historii oświaty i wychowania oraz zapowiedzi dotyczące planowanych konferencji naukowych. Analiza treści zamieszczonych na łamach czasopisma materiałów wskazuje na to, że założenia programowe, zamieszczone w numerze 1 z 1994 roku są wciąż realizowane. Czasopismo spełniło też pokładane w nim nadzieje, które pojawiły się wraz z uczynieniem z niego organu prasowego Towarzystwa Historii Edukacji. W „Biuletynie Historii Wychowania” publikują pracownicy naukowcy i doktoranci z czołowych ośrodków akademickich w kraju oraz z uczelni zagranicznych. Są wśród nich historycy, historycy wychowania oraz przedstawiciele innych nauk humanistycznych i społecznych. Tematyka publikowanych artykułów obejmuje szeroki okres chronologiczny – od starożytności po współczesność, dotyczy różnych krajów i regionów oraz różnego zakresu problematyki – problemów historiograficznych, źródłowych, metodologicznych, i statystycznych. Znacząca większość publikacji dotyczy jednak dziejów oświaty i wychowania. Część tekstów ma charakter interdyscyplinarny.

PODSUMOWANIE

Czasopisma naukowe pełnią wiele funkcji. Kafel (1966) za najważniejszą uznał funkcję społeczną, związaną z realizacją zadań w społeczeństwie. Składają się na nią funkcje bardziej szczegółowe: informacyjna, publicystyczna, wychowawcza, rozrywkowa oraz powiadamiania czy komunikowania. Natomiast Korczyńska-Derkacz (1987) wymienia funkcje: inspiracyjno-stymulującą, anonsującą, korektorską, bibliograficzną i kronikarską. Nowak (2000) do podstawowych funkcji czasopism naukowych zalicza: przekaz informacji, selekcję jakościową, archiwizowanie informacji oraz przynoszenie uznania autorom. Istotne są też funkcje bibliograficzne i korektorskie czasopism specjalistycznych, gdyż nie każdy czytelnik na bieżąco orientuje się w ukazujących się wydawnictwach i publikacjach, może mieć też problem z odróżnieniem pozycji dobrych od tych zaledwie przeciętnych lub o niskich walorach poznawczych. Potrzebuje więc podpowiedzi ze strony specjalistów, dlatego trudno przecenić informacje biograficzne i recenzje pojawiających się dzieł. Ważną rolę odgrywa też funkcja kronikarska, dzięki której czytelnik uzyskuje informacje na temat występowania i przebiegu różnych istotnych wydarzeń, np. sympozjów, zjazdów, konferencji. Nie należy też zapominać o opiniotwórczej roli czasopism historyczno-oświatowych, które nie tylko informują środowisko o ukazujących się publikacjach naukowych, ale

też publikują ich oceny. Zwłaszcza działy Recenzji pełnią trudną do przecenienia rolę, pełniąc funkcję poznawczą i krytyczną wobec dyscypliny (Szulakiewicz, 2010). Informują też o życiu naukowym środowiska historyków wychowania, o organizowanych konferencjach, sympozjach, pracy stowarzyszeń, będących dowodem aktywności tego środowiska. Stanowią też ważne źródło do dziejów oświaty i wychowania.

WNIOSKI

Czasopisma realizują zadania nakreślone zazwyczaj przez ich redakcje w słowie wstępnym. Do istotnych zadań periodyków historyczno-oświatowych należy niewątpliwie zapoznavanie czytelników z przeszłością bliższą i dalszą, wyjaśnianie zjawisk współczesnych, opierając się na doświadczeniach przeszłości oraz stworzenie historykom oświaty i wychowania platformy, na której mogą prezentować wyniki własnych dociekań naukowych oraz przedstawiać poglądy na temat ważnych dla nich spraw. Poruszane w artykułach problemy stwarzają okazję do refleksji nad obecnym i przyszłym kształtem szkolnictwa. Mogą stanowić bogate źródło wiedzy dla reformatorów oświaty i twórców nowych koncepcji pedagogicznych.

Tworzone po II wojnie światowej czasopisma miały zaspokajać różne potrzeby środowiska historyków wychowania. Redakcja „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” w początkowym okresie istnienia stawiała sobie za cel rejestrację strat w oświacie i kulturze polskiej, poniesionych w okresie II wojny światowej. Redakcja „Rozpraw z Dziejów Oświaty” chciała stworzyć historykom oświaty i wychowania możliwość prezentacji własnego dorobku naukowego w czasopiśmie specjalistycznym. Natomiast redakcja „Biuletynu Historii Wychowania” podkreślała potrzebę upowszechniania wyników najnowszych badań z zakresu historii edukacji oraz ich metodologii. Jak podkreśla Szulakiewicz (2004, s. 93), pomimo różnic w programach i realizowanych zadaniach wszystkie omawiane czasopisma „wzajemnie się [...] uzupełniają w wielu kwestiach. [...] Uzupełniają się w wielu zakresach, pełniąc one funkcję integrującą środowisko polskich historyków edukacji”.

Redakcje czasopism historyczno-oświatowych dbają o ich wysoki poziom naukowy. Nadsyłane artykuły są poddawane ocenie recenzentów – specjalistów w dziedzinie. Omówione w artykule czasopisma cieszą się dużym uznaniem historyków oświaty i wychowania, którzy chętnie publikują w nich wyniki swoich dociekań naukowych oraz podejmują dyskusje dotyczące prezentowanych zagadnień. Wydaje się jednak, że warto byłoby rozpropagować wiedzę na temat tych czasopism i poruszanej w nich problematyki dotyczącej naszej przeszłości również w szerszym środowisku – wśród nauczycieli i pedagogów. Być może znajomość przeszłości pozwoli im lepiej zrozumieć to, co dzieje się współcześnie. Może też

stać się inspiracją dla ich własnych poczynań oraz umożliwi uniknięcie błędów, popełnianych przez innych nauczycieli – przodków na niwie oświatowej.

Trudno więc przecenić zarówno rolę historii wychowania, jak i propagujących ją czasopism. Tym bardziej że historia wychowania „może i powinna odegrać wielką rolę w odbudowie wartości w edukacji, [...] może dostarczyć toczącej się dyskusji argumentów potwierdzających absolutyzm wartości, [...] pokazuje, jak pomimo różnych mód, przerw, ostatecznie wracały odrzucane wartości, [...] powinna kształtować wychowawcę, dostarczyć przyszłemu nauczycielowi wiedzy, przy pomocy której mógłby kształtować nowego człowieka” (Dybiec, 2003, s. 10, 11).

BIBLIOGRAFIA

- Barycz, H. (1939). Rys działalności Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce (1919–1929). *Chowanna*, 4(10), 145–154. <http://doi.org/10.1234>
- Barycz, H. (1947). Stan i perspektywy rozwoju historii oświaty i wychowania w Polsce. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3–4, 3–14. <http://doi.org/10.17460>
- Czarnecka, I., Poznański, K. (2007). (Oprac.). Wstęp. Bibliografia „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” za 60 lat działalności wydawniczej (1947–2007). *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 4, 5. <http://doi.org/10.17460>
- Dybiec, J. (2003). Historia wychowania w postmodernistycznym świecie. *Biuletyn Historii Wychowania*, 17–18, 5–11. <http://doi.org/10.14746>
- Gołębiewska, A. (2006). „Biuletyn Historii Wychowania” za lata 1994–2004: przegląd zawartości. *Rozprawy z Dziejów Oświaty*, 45, 318–322.
- Gumuła, T. (2005). Czterdzieści pięć lat „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”. W T. Gumuła, S. Majewski (Red.), *Historia wychowania w kształceniu nauczycieli. Tradycja i współczesność. Teoria i praktyka* (s. 79–86). Wyd. AŚ.
- Gumuła, T. (2017). Profesor Marian Walczak – redaktor naczelny „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” w latach 1988–2016. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3–4, 77–87. <http://doi.org/10.17460>
- Hellwig, J. (1998). „Minerwa Polska” (1927–1929) – jako pismo poświęcone historii wychowania. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3–4, 223–228. <http://doi.org/10.17460>
- Hoszowska, M. (2015). Lwowski Oddział Komisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce (1920–1929). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, 4(60), 7–35. <http://doi.org/10.4467/0023589X>
- Hulewicz, J. (1947). Stanisław Łempicki (25.V.1886–2.XII.1947). *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3–4, 123–137. <http://doi.org/10.17460>
- Hulewicz, J. (1948). *Stanisław Łempicki (25.V.1886–2.XII.1947)*. Wyd. M. Kot.
- Kafel, M. (1966). *Prasoznawstwo. Wstęp do problematyki*. PWN.
- Korczyńska-Derkacz, M. (1987). Problematyka badań nad czasopiśmiennictwem naukowym. *Roczniki Biblioteczne*, 2(31), 28–303.

- Kurdybacha, Ł. (1966). *Pracowania Dziejów Oświaty PAN*. „*Nauka Polska*”, 3(63), 32–40.
- Łanowski, J. (1984). Jan Hulewicz. *Pamiętnik Literacki*, 1, 375–382.
- Maślanka, J. (1976). *Encyklopedia wiedzy o prasie*. Ossolineum.
- Mauersberg, S. (1981). „Przegląd Historyczno-Oświatowy”. R. 19 (1976) – 20 (1977): recenzja. *Rozprawy z Dziejów Oświaty*, 24, 249–254.
- Mauersberg, S. (1998). Profesor Marian Walczak. W 75. rocznicę urodzin. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 3–4, 145. <http://doi.org/10.17460>
- Miąso, J. (2000). Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk (1953–1974). *Rozprawy z Dziejów Oświaty*, 40, 111–165.
- Mrozowska, K. (1999). Ryszard Wroczyński jako redaktor „Przeglądu Historyczno-Oświatowego” 1959–1987. Garść wspomnień. W A. Przeclawska, W. Theiss (Red.), *Pedagogika społeczna. Pytania o XXI wiek. Pamięci Profesora Ryszarda Wroczyńskiego* (s. 37–43). Żak.
- Nowacki, T. (1989). Trzydziestolecie „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 2, 135–139. <http://doi.org/10.17460>
- Nowacki, T. (1999). Ryszard Wroczyński – wspomnienie. W A. Przeclawska, W. Theiss (Red.), *Pedagogika społeczna. Pytania o XXI wiek* (s. 32–36). Żak.
- Nowak, P. (2000). *Wybrane problemy efektywności polskich czasopism naukowych z dziedziny humanistyki*. Motivex.
- Od Redakcji* (1927). „*Minerwa Polska*”, 1, 3–5.
- Od Redakcji* (1947). „*Przegląd Historyczno-Oświatowy*”, 1, 3–4. <http://doi.org/10.17460>
- Od Redakcji* (1959). „*Przegląd Historyczno-Oświatowy*”, 1, 4. <http://doi.org/10.17460>
- Od Redakcji* (1958). „*Rozprawy z Dziejów Oświaty*”, 1, 3.
- Przedmowa* (1949). „*Przegląd Historyczno-Oświatowy*”, 1, 5. <http://doi.org/10.17460>
- Redakcja (1994). „*Biuletyn Historii Wychowania*”, 1, 1. <http://doi.org/10.14746>
- Szulakiewicz, W. (2004). „*Rozprawy z Dziejów Oświaty*” (1958–2003). *Studium z historii czasopisma*, Wyd. UMK.
- Szulakiewicz, W. (2005). *Rozprawy z Dziejów Oświaty (1958–2003) – pismo historyczno-oświatowe*. W T. Gumuła, S. Majewski (Red.), *Historia wychowania w kształceniu nauczycieli. Tradycja i współczesność. Teoria i praktyka* (s. 71–78). Wyd. AŚ.
- Szulakiewicz, W. (2006a). *Historia oświaty i wychowania w Polsce (1944–1956)*. Wyd. WAM.
- Szulakiewicz, W. (2006b). „*Minerwa Polska*” – czasopismo naukowe poświęcone historii oświaty i wychowania. W R. Grzybowski, T. Maliszewski (Red.), *W służbie historii nauki, kultury i edukacji* (s. 92–104). Wyd. UG.
- Szulakiewicz, W. (2010). *Czasopisma historyczno-oświatowe źródłem informacji o polskiej historii wychowania*. W I. Michalska, G. Michalski (Red.), *Czasopiśmiennictwo drugiej połowy XX wieku jako źródło do historii edukacji* (s. 19–34). Wyd. UŁ.
- Szulakiewicz, W. (2012). *Stanisław Łempicki (1886–1947). Twórca lwowskiej szkoły historii wychowania*. Wyd. UMK.

- Szybiak, I. (2002). Towarzystwo Historii Edukacji. „Biuletyn Historii Wychowania”, 15/16, 164–167. <http://doi.org/10.14746>
- Wspomnienia (1949). „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, 1, 3. <http://doi.org/10.17460>
- Zaleska, H. (1977). *Studia z dziejów oświaty i kultury umysłowej w Polsce XVIII–XX w. Księga ofiarowana Janowi Hulewiczowi*. Ossolineum.

THE POLISH SCIENCE PERIODICALS WITH A HISTORICAL AND EDUCATIONAL PROFILE IN THE 20TH AND THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURIES

Introduction: During the interwar period, the first attempts were made to create the historical-educational journals. It was not until after World War II that the intentions were realized. Currently, there are three of educational-historical journal on the publishing market.

Research Aim: The aim of the consideration is to show the history of the origin and development of Polish historical-educational periodicals and to bring closer the issues raised in them. An important role in building the position of these periodicals on the publishing market was played by editors and people who formed editorial committees.

Method: The research covers the creation and functioning of periodicals with historical and educational profile, published in Poland in the twentieth century. The method of critical analysis of the content of the magazines was applied and the literature on the subject was reviewed.

Evidence-based Facts: The Polish science periodicals with a historical and educational profile are valued by specialists thanks to the commitment of the editors and attention to the high substantive level of the published texts. They also enjoy the interest of researchers.

Summary: The journals established after World War II are still functioning today. They enable those involved in the history of education and upbringing to publish the results of their own investigations, and the articles posted provide inspiration for further scientific research. It would be worthwhile to disseminate knowledge about the above-mentioned journals among teachers to a greater extent than before.

Keywords: historical-educational periodicals, professional journals, history of educations, history of upbringing, editors of historical-educational periodicals.